

літератором Гаррі Штайном написав книгу «Ейхман в моїх руках» [3]. Пітер Малкін помер 1 березня 2005 року в Нью-Йорку. На його похороні були присутні два директори «Моссад» — діючий Меїр Даган і колишній Цві Замір. Похований Пітер Малкін на кладовищі Кирьят-Шауль, Тель-Авів, Ізраїль.

1. Жизлин А. Чистые руки Питера Малкина / А. Жизлин // Общинный вестник. — № 166. — Петрозаводск, май–2012.
2. Крамер Р. Адольф Эйхман был похищен и казнен / Р. Крамер // Алиби. — 1995. — № 14 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://info.wikireading.ru/220829>
3. Малкин П. Эйхман в моих руках / П. Малкин, Г. Штейн. — Харьков, 2008. — 276 с.

Єйнікова К. В.

Становлення судової системи в незалежній Україні

Після проголошення незалежності Україна встала на шлях формування демократичної країни в найкращих європейських традиціях. Одночасно з утворенням молодого держави постало питання щодо побудови нової судової системи. За 27 років незалежності судова система України зазнавала неодноразової трансформації, проте і сьогодні ведуться дискусії щодо її недоліків та можливих шляхів вдосконалення, що свідчить про актуальність обраної теми.

На основі хронологічного аналізу нормативно-правових актів, якими протягом 27 років регулювалася сфера правосуддя, можна виокремити сім основних етапів становлення судової влади в незалежній Україні.

І етап (липень 1990 – березень 1992 років).

Початок процесу формування судової системи було покладено прийняттям Верховною Радою України (далі ВРУ) в липні 1990 р. Декларації про державний суверенітет України і проголошення нею принципу поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову. Політичні події, що відбулися в СРСР у серпні 1991 р., прискорили процес здобуття незалежності Українською РСР, наслідком яких стало ухвалення ВРУ 24 серпня 1991 р. Акту проголошення

незалежності. У розвиток цього у Законі України «Про правонаступництво України» визначалося, що органи державної влади і управління, органи прокуратури, суди та арбітражні суди, сформовані на підставі Конституції (Основного Закону) Української РСР, повинні були діяти в Україні до створення органів державної влади і управління, органів прокуратури, судів та арбітражних судів на підставі нової Конституції України [1]. Тому в Україні продовжувала діяти система судів загальної юрисдикції, побудована за радянським зразком: районні (міські), міжрайонні (окружні) суди та військові суди гарнізонів, як суди першої ланки; Верховний суд АРК, обласні, Київський і Севастопольський міські суди та військові суди регіонів і ВМС України як суди другої ланки. Вища судова інстанція — Верховний Суд України — здійснював правосуддя у складі судових колегій у цивільних і кримінальних справах та Пленуму Суду [6, с. 87].

II етап (квітень 1992 – травень 1996 років).

У квітні 1992 року парламентом схвалено Концепцію судово-правової реформи в Україні. Концепцією визначалося, що в Україні діють конституційний, загальні й арбітражні суди, кожний з яких має чітко визначену компетенцію. На даному етапі окрему увагу слід звернути на утворення Конституційного Суду України (далі КСУ). Практична реалізація ідеї утворення КСУ вперше була здійснена шляхом внесення змін та доповнень, на початку 90-х років ХХ ст., до чинної тоді Конституції УРСР 1978 р. 3 червня 1992 р. був прийнятий Закон України «Про Конституційний Суд України». Однак повноцінну роботу Конституційний Суд почав лише в 1996 році після прийняття нового Закону [6, с. 88–91].

III етап (червень 1996 – травень 2001 років).

З прийняттям у червні 1996 року Основного Закону держави було окреслено нову систему судоустрою, закріплено гарантії права на судовий захист, визначено основні засади здійснення судочинства. Юрисдикцію судів поширено на всі правовідносини, що виникають у державі. Принципами побудови системи судів загальної юрисдикції визнано територіальність і спеціалізацію. Визначено, що судочинство здійснюється КСУ та судами загальної юрисдикції. Вста-

новлено, що судді обіймають посади безстроково, крім суддів Конституційного Суду та суддів, які призначаються вперше строком на п'ять років. У визначених законом випадках, окрім професійних суддів, правосуддя повинно здійснюватися також народними засідателями і присяжними [5].

IV етап (червень 2001 – січень 2002 років).

21 червня 2001 р. ВРУ прийняла десять законів про внесення змін до законодавства у сфері функціонування судової системи. Зокрема, змін зазнали закони України «Про судоустрій України», «Про статус суддів», «Про органи суддівського самоврядування», «Про арбітражний суд» та інші. Перебудова судової системи на підставі ухваленого пакету законів отримала назву «малої судової реформи». Мета «малої судової реформи» була очевидна — хоча б формально привести судову систему у відповідність із конституційними положеннями. Задля її досягнення до системи судів загальної юрисдикції було введено підсистему арбітражних судів, перейменованих у господарські; визначено систему судів загальної юрисдикції у складі місцевих судів, апеляційних судів, вищих спеціалізованих судів і Верховного Суду України; у судові процедури запроваджено інститути апеляційного та касаційного оскарження судових рішень та скасовано інститут перегляду судових рішень у порядку нагляду [7, с. 2–3].

V етап (лютий 2002 – червень 2010 років).

7 лютого 2002 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про судоустрій України». Із введенням його у дію 1 червня 2002 року втратили чинність закони України «Про судоустрій», «Про господарські суди», «Про кваліфікаційні комісії, кваліфікаційну атестацію і дисциплінарну відповідальність суддів судів України», «Про органи суддівського самоврядування». Законом 2002 року було передбачено абсолютно нову систему судів загальної юрисдикції у складі: місцевих судів, апеляційних судів, Апеляційного суду України, Касаційного суду України, вищих спеціалізованих судів та Верховного Суду України [3]. Щоправда, Касаційний та Апеляційний суд так і не було утворено через визнання цих інститутів неконституційними. Також було чітко окреслено строк формування системи адміністративних судів, протягом трьох років [7, с. 5–8].

VI етап (липень 2010 – травень 2016 років).

Відповідно до нового Закону України «Про судоустрій і статус судів» від 7 липня 2010 року було ліквідовано військові суди. Проте, найважливішим для нашого дослідження є те, що даний Закон передбачав утворення цілісної чотирьохрівневої системи судів загальної юрисдикції: місцеві суди, апеляційні суди, вищі спеціалізовані суди та Верховний Суд України. Вищими судами Закон назвав — Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищий господарський суд України та Вищий адміністративний суд України [2].

VII етап (червень 2016 – поточний момент).

Після прийняття законів України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» у 2014 році та «Про забезпечення права на справедливий суд» у 2015 році стала очевидною необхідність нової реформи. У зв'язку з цим був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 року та Закон України «Про судоустрій і статус судів» від 2 червня 2016 року [8]. Однією із головних завдань судової реформи було створення європейської трьохланкової судової системи. Відтепер систему судоустрою складають місцеві суди, апеляційні суди та Верховний Суд. У складі Верховного Суду діють: Велика Палата Верховного Суду, Касаційний адміністративний суд, Касаційний господарський суд, Касаційний кримінальний суд та Касаційний цивільний суд. Тобто, законодавцями застосований новий метод формування судового органу — метод «матрьошки», суд в суді. Стосовно вищих спеціалізованих судів, то ними є новостворені Вищий суд з питань інтелектуальної власності та Вищий антикорупційний суд [4].

Таким чином, можна зробити висновок, що за роки незалежності судова влада в Україні пройшла великий шлях реформування та впровадження нових механізмів. На сьогодні основи організації і функціонування судової системи як незалежної і самостійної гілки державної влади закріплені як на конституційному, так і на галузевому рівні.

1. Закон України «Про правонаступництво України» від 12 вересня 1991 р. № 1543-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 46. — Ст. 617.

2. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 р. № 2453-VI (втратив чинність) // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — №№ 41–42, 43, 44–45. — Ст. 529.
3. Закон України «Про судоустрій України» від 7 лютого 2002 р. № 3018-III (втратив чинність) // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — №№ 27, 28. — Ст. 180.
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. — 2016. — № 31. — Ст. 545.
5. Конституція України (в редакції від 28 червня 1996 року). № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
6. Охотницька Н. В. Становлення судової системи України (1991–2012 рр.): історико-правовий аспект: дис. канд. юр. наук: 12.00.01 / Н. В. Охотницька. — Львів, 2015. — 212 с.
7. Хотинська-Нор О. З. Вплив «малої судової реформи» на розвиток судової системи України: організаційні аспекти / О. З. Хотинська-Нор // Судова Апеляція. — 2016. — № 1. — С. 6–15.
8. Штогун С. Г. Судова реформа чи косметичний ремонт системи судової влади? / С. Г. Штогун // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». — 2016. — № 2. — С. 1–13.